

@ivalulicphotography
@zdenkobell

Začarana šuma

zaboravljen svijet mitskih bića Hrvatske

Od davnina je život čovjeka neraskidivo povezan s prirodom koja ga okružuje. Prirodom obožavanom zbog hrane, ogrjeva i skloništa kojima je blagonaklono darivala, ali i prirodom koja je izazivala strahopoštovanje i čiju su nepredvidivu ćud nastojali ublažiti ritualima i darivanjem. Tako su nastali mitovi koji su važan dio svake kulture.

Mitovi nam otkrivaju način na koji su stari narodi doživljavali i tumačili svijet. Mitovi su im pružali odgovore za prirodne nepogode, nesreće, bolesti ili izmjenu godišnjih doba, a božanstva u koja su vjerovali predstavljala su personifikaciju prirode.

Mitološki svijet starih Slavena otkriva nam život koji su vodili naši preci te njihov način razmišljanja i suočavanja sa životom. Dijelove tih starih mitoloških vjerovanja možemo naći i danas u običajima, pjesmama, imenima i toponimima svih slavenskih naroda.

Štovanje prirode i kult drveća postojao je i prije vjerovanja u staroslavenska božanstva i nastanka mitova. Stari Slaveni živjeli su okruženi nepreglednim šumskim prostranstvima pa su šume i drveće za njih imali božanski značaj i snagu. Vjerovali su da su u zelenilu krošnje drveta domovi moćnih božanstava.

Moćni hrast bio je
sveto stablo starih
Slavena – drvo života.
Ogromna stabla
drevnih hrastova narod
je obožavao. Krošnja
i grane predstavljale
su nebo, kora i trup
zemlju i svijet živih, a
u podzemlju korijenja
obitavao je svijet mrtvih.

A man with a long grey beard, wearing a white robe with red and black geometric patterns and a crown made of branches, stands in a lush green forest. He holds a wooden staff with a crescent-shaped top. The forest floor is covered in ferns, and tall trees surround him.

Stablo hrasta bilo je posvećeno bogu Perunu, vrhovnom božanstvu starih Slavena. Perun gromovnik, bog groma i munje, vladao je svijetom živih, nebom i zemljom, a munje i strijele bile su njegovo glavno oružje. Vjerovalo se da grmljavine i oluje nastaju kada Perun baca munje i strijele na svog protivnika. Na mjestu udara groma izrasle bi božje biljke perunike, lijepi endemski cvijet koji je proglašen hrvatskim nacionalnim cvijetom.

Među korijenjem hrasta, u podzemnom svijetu živio je Volos, vladar svijeta mrtvih, vode i podzemlja, i glavni neprijatelj boga Peruna.

Uzrok božanskog sukoba
Peruna i Volosa je Mokoš,
boginja sunca. Iako izvorno
Perunova žena, s kojim
živi ljetni dio godine,
zimsku polovicu godine
provodi kod ljubavnika
Volosa u podzemlju.

A woman dressed as the Slavic goddess Mokoš stands in a sun-dappled forest. She wears a green and gold patterned dress with a long white lace veil and a crown of golden sunburst rays. The scene is filled with sunlight streaming through the trees, creating a magical atmosphere. A large, gnarled tree trunk is prominent on the left side of the frame.

Žensko božanstvo Mokoš, boginja sunca, u slavenskoj mitologiji predstavljala je plodnost majke prirode. Topli dio godine ova dvojaka božica provodila je na gori uz muža Peruna, suha i ognjevita, oličenje Sunca.

Prateći Sunčevu godinu, hladne zimske dane božica plodnosti
Mokoš provodila je kod Volosa, u podzemlju uz vodu.

Iz vlažnog i mračnog podzemnog svijeta mrtvih Volos se uspinjao u svijet živih i time izazivao srdžbu i bijes moćnog Peruna. Božanski sukob Peruna i Volosa stari Slaveni nisu shvaćali kao sukob dobra i zla jer su im oba boga, iako opasna, značila i korist, život i obilje. Jednako su štovali obojicu i vjerovali da svijet ovisi o ravnoteži između Peruna i Volosa.

I Perun i Volos bili su božanstva stoke pa je jedan od uzroka njihova sukoba bila i borba za prevlast nad stokom i blagom koji su obećavali dobrobit i bogatstvo.

U vječitoj borbi Perun gromovitim strijelama i munjama
pobjeđuje Volosa čija ritualna smrt donosi plodonosnu vodu
žednoj zemlji. Njihova kozmička borba ponavljala se svake godine,
objašnjavajući prirodni ciklus izmjene sušnog i kišnog razdoblja.

A man with a long, dark beard and a headdress made of animal horns sits cross-legged on a mossy rock. He is holding a small, dark animal in his hands. Behind him, a waterfall flows down a rocky ledge. The scene is set in a dense, dark forest with moss-covered rocks and a stream flowing through the foreground. The lighting is soft and natural, highlighting the textures of the water, rocks, and foliage.

Siloviti Perun pobjedom je vraćao Volosa u njegovo podzemno stanište i svijet u ravnotežu. Tako je osigurao prirodni poredak koji je značio život zajednici.

Nakon pobjede, Perun se vraćao u svoje dvore na vrh sveta hrastova stabla.
Mir i prirodni red u svijetu ponovno je bio uspostavljen.

A photograph of two newborn babies lying in a wicker basket. The basket is filled with white lace and fabric, and is decorated with a crown and other ornate items. The scene is set on a dark surface covered with yellow and red petals. The lighting is dramatic, highlighting the babies and the intricate details of the basket's contents.

U noći Nove godine rođena su djeca
božanske ljubavi boga neba Peruna i boginje
sunca Mokoš, blizanci Juraj i Mara; Juraj s
obilježjima Mjeseca, a Mara s obilježjima Sunca.

No, iste noći Volos se prikrao u Perunove
dvore i oteo Jurja u vlažni podzemni
svijet, kraljevstvo mrtvih.

U podzemnom svijetu vladar Volos odgajao
je Jurja kao svoga sina te on izrasta u
naočitog i snažnog mladog boga.

A woman with long red hair, wearing a crown adorned with greenery and gold stars, and a multi-layered lace dress, lies on her back in a field. The scene is filled with thick, white smoke that drifts across the ground, partially obscuring the woman and the surrounding vegetation. The lighting is soft and atmospheric, creating a dreamlike and ethereal mood.

U Perunovim dvorima Mara odrasta kao jedinica
ne znajući da ima brata. Perunova kći stasala je u
boginju izuzetne ljepote, boginju prirode.

A woman dressed as the goddess Juraj stands in a lush forest. She is nude, adorned only with a crown of thorns and a long, white, fringed sash. She holds a sword in her right hand and a small green object in her left. The background is a dense forest with sunlight filtering through the trees, creating a hazy, golden atmosphere. A large, moss-covered tree trunk is prominent on the left side of the frame.

Juraj je predstavljao boga proljeća,
proljetne vegetacije i plodnosti, a bujno i
raskošno zelenilo vegetacije simboliziralo
je vječitu pobjedu proljeća nad zimom.

*U rano proljeće lijepa Mara, Perunova kći, izašla je iz Perunovih dvora,
tražeći u svijetu koji se budio iskrenu i vječnu ljubav.*

Na Jurjevo, stasiti i snažni mladi bog Juraj izašao
je iz podzemlja, donoseći plodnost i zelenilo svijetu
živih i navješćujući početak proljeća.

U raskoši zelenila uz vodu, susreli su se Juraj i Mara i očarani jedno drugim zaljubili. Ne znajući da su brat i sestra, Mara je Jurju poklonila zlatnu jabuku, simbol ljubavi i bračnog obećanja. Spoj božanskih partnera, djece vrhovnog boga Peruna, značio je rodnosti i plodnost, obilje i izobilje obnovljenog svijeta.

Na Ivanje, najduži dan u godini, obasjani suncem boginje Mokoš i okruženi perunikama, cvijećem boga Peruna, u Perunovim dvorima na vrhu svetog stabla, oženili su se se Juraj i Mara. Božanska svadba označavala je početak ljeta i plodnost zemlje. Njihov brak vraćao je mir između svjetova i obećavao rodnost usjeva i stoke zbog Marine topline sunca i Jurjeve vlažnosti podzemlja.

Združeni u ljubavi, božja djeca - bog
proljeća i boginja prirode, rađali
su život u svoj njegovoj punoći i
bogatstvu na vrhuncu ljeta, obećavajući
plodne usjeve i bogatu žetvu.

Nakon velike žetve, promjenjiv i varljiv Juraj, kao i njegov zaštitnik Mjesec, otkrio je čari gornjega svijeta, vile i djevojke. Postao je nevjeran Mari.

Lijepa Mara, vjerujući da je našla obećanje iskrene i vječne ljubavi,
ostaje razočarana i povrijeđena Jurjevom nevjerom.

U tuzi i bolu, mlada Mara, povrijeđena i ostavljena, postala je osvetnica.

A woman with long dark hair is lying on her back in a pond, surrounded by lily pads and reeds. She is looking towards the camera with a neutral expression. The water is dark, and the surrounding vegetation is lush and green. The lighting is soft, creating a serene and somewhat melancholic atmosphere.

Iznevjerena Mara ubila je Jurja i tako je okončalo ljeto
– bez boga proljeća i vegetacije nestala je plodnost,
priroda je počela venuti i došla je jesen.

Nestalni Juraj nije zapravo umro, već se vratio u podzemlje, u svijet mrtvih.

A Mara je tada postala najmoćnije žensko božanstvo - Morana,
zla, bijesna i crna boginja ljubavne nesreće i smrti.

Morana osvetnica, opasna boginja smrti i tame, preuzela je vladavinu zemljom
i donijela led, hladnoću, tamu i početak zime.

Snijeg, led, hladnoća i tama okovali su zemlju, vegetacija je nestala.
Tako je Morana osvetnica u zimu vladala svijetom...

A woman with a deer antler headpiece and a white dress lies in a forest. She is holding a black butterfly. The scene is misty and dark, with ferns and branches visible.

Na kraju godine Morana postupno kopni i umire,
zatvarajući još jedan godišnji ciklus vječite mijene
ljeta i zime, svjetla i tame, života i smrti...

Ali već na noć Nove godine ponovno se rađaju božanski blizanci, Mara i Juraj, djeca Peruna i Mokoš, Mjesec i Sunce - kozmički ciklus obnavljanja vremenskog poretka ponovno pokreće priču.

Početakom sljedećeg proljeća mladi i snažni Juraj ponovno se vratio iz podzemlja, donoseći proljeće u gornji svijet, ponovno je susreo lijepu Maru koja mu je poklonila zlatnu jabuku.

Božanska ljubav iznova se rađala, a priroda je opet počela bujati i cvasti s nagovještajem i obećanjem novoga početka, novoga proljeća i novoga života...

Ovo je priča o prahrvatskim bogovima. Prikazuje svijet u kojem se oni ponašaju kao ljudi oko nas. Vrhovni bog poistovjećen je s gospodarom seoskog imanja, njegova su djeca mladež iz našeg susjedstva. Događaju se prijevare, krađe, preljubi, ubojstva. No, istovremeno su oni i nebeska tijela, bogovi o čijem djelovanju ovisi naš život.

Svojim djelima obnavljaju vremenski poredak u svijetu, ali ne čine to nikakvim čarobnim štapićima, napitcima, riječima. Jednostavno djeluju svojim životom: rođenjem, ljubavlju, žrtvom. Na mitskoj razini priča objašnjava životni krug žitarice, najvažnije biljke starih Slavena. Bog vegetacije svojim životom oponaša život žitarice, od sjetve preko klijanja, zriobe, žetve do spremanja u žitnicu i ponovne sjetve.

S druge strane, ovo je priča o kretanju nebeskih tijela i njihovom ponavljajućem suodnosu, to je priča o izmjeni godišnjih doba.

(iz knjige *Hod kroz godinu* Vitomira Belaja)

Ovaj umjetnički fotografski projekt rezultat je suradnje samostalne umjetnice Ive Lulić i multimedijalnog umjetnika Zdenka Bašića. Autori se već dugi niz godina, svaki na svoj način, bave temom hrvatske mitologije, a sada su udružili snage i kreativnost u **Začaranoj šumi – zaboravljen svijet mitskih bića Hrvatske.**

Fotografije su uglavnom snimljene na lokacijama Žumberačkog gorja, ali i na Krku, Okiću, u Podravini i Donjoj Zdenčini.

Slikovnica je inspirirana knjigom Vitomira Belaja *Hod kroz godinu.*

IVA LULIĆ

Rođena je 1979. godine u Zagrebu. Nakon gimnazije upisuje Filozofski fakultet u Zagrebu gdje je 2006. diplomirala povijest umjetnosti i etnologiju. Fotografsku naobrazbu stekla je na Arhitektonskom fakultetu - Studij dizajna, trogodišnji izborni kolegij *Fotografija i film*.

Godine 2012. dobitnica je ULUPUH-ove nagrade za najbolju mladu umjetnicu za umjetničko djelovanje i doprinos ugledu ULUPUH-a.

Članica je Udruge likovnih umjetnika primjenjene umjetnosti Hrvatske (ULUPUH) i Hrvatske zajednice samostalnih umjetnika (HZSU).

Pored značajnog broja samostalnih izložbi u zemlji i inozemstvu, dosad je realizirala i nekoliko samostalnih autorskih umjetničkih projekata na temu hrvatske mitologije: *Vile i vilenjaci - Artusi* (2010.), *Svijet Artusa - Gorski kotar* (2011.), *Krk - otok vila* (2013.), *Snoviđenja prošlosti* (2013.), *Nekoć u Vrbovcu* (2014.) te *Podravina između mitova i legendi* (2012.-2015.). U suradnji s Etnografskim muzejom u Zagrebu potonji 2015. prerasta u projekt *Čarobna družba - Vjerovanja u nadnaravna bića u Podravini*.

Iva već desetak godina povezuje stručna znanja iz područja etnologije i umjetničko izražavanje kroz režiranu fotografiju te bilježi mitove i stara narodna vjerovanja karakteristična za pojedine krajeve Hrvatske. Fotografije nastaju na autentičnim lokacijama, a fotografskim efektima izražavaju, dočaravaju i prenose doživljaje naših predaka – *gledanjem njihovim očima*.

U projektima realizira poseban svijet iz mašte u kojem se susreću realno i bajkovito, a postignut je znalačkom razradom koncepta, promišljenim likovnim korištenjem svjetla i boje u fotografiji te pronicljivom igrom očista - odozgo, odozdo. Autorski projekti uspješno spajaju kvalitetan fotografski, ali i scenografski rad s elementima socijalnog, humanitarnog i edukativnog djelovanja.

@ivalulicphotography
ivalulic.com

ZDENKO BAŠIĆ

Zdenko Bašić je rođen 27. siječnja 1980. godine u Zagrebu gdje je završio Školu primijenjene umjetnosti i dizajna, Odjel grafičkog dizajna. Diplomirao je na Odsjeku za animirani film i nove medije na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu 2005. godine desetominutnim lutka filmom *Priča o snijegu - Anđeli u snijegu*. Dobitnik je nagrade za najuspješnije diplomante.

Pored animiranog filma i režije, bavi se i ilustracijom te je dosad ilustrirao nekoliko autorskih knjiga za koje je dobio brojna priznanja.

Nagradu *Grigor Vitez* za ilustraciju dobio je 2009. i 2014. te posebno priznanje nagrade 2011. godine za cjelokupnu realizaciju knjige kao posebnog sklada dizajna, ilustracija i teksta te visoku estetsku vrijednost.

Dobitnik je i književne nagrade *Kiklop* za svoj rad na autorskim knjigama, *Priča o čokoladi*, *Sjeverozapadni vjetar* i *Mjesečeve sjene*.

Dobitnik je dvaju Porina za najbolji videobroj *Žeđam* i grafičko oblikovanje *Svijet glamura*.

Ilustracije izlaže na nekoliko samostalnih i grupnih izložbi u zemlji i svijetu,

među kojima je i Biennale ilustracije u Bratislavi i Zagrebu, *First Imam Ali International Painting Symposium* u Teheranu te selekcija BIB u Japanu.

Godine 2012. upisan je na Časnu listu IBBY-ja, a 2009. ULUPUH mu dodjeljuje nagrada za najboljeg mladog umjetnika i doprinos ugledu ULUPUH-a.

Za svoj debitantski film *Guliver* (2009.) dobio je posebnu diplomu stručnog žirija na Animateci u Ljubljani, Grand prix na Danima hrvatskog filma 2009., nagradu *Oktavijan* za najbolji animirani film na DHF-u te nagradu za najbolji kratki film na *Libertasu*, međunarodnom filmskom festivalu u Dubrovniku. Za animirano-igrani film *Vesla* 2012. dobiva Zlatnu medalju UNICA-e, Svjetskog festivala neprofесиjskog filma. Godine 2016. surađuje s Vokalno-plesnim ansamblom *Lado* u vizualnom oblikovanju završne godišnje predstave *Hod kroz godinu* kao dizajner, scenograf i animator.

Od 2017., u suradnji s Muzejom Turopolja, umjetnički je direktor *Perunfest-a*, festivala zaboravljenih narodnih priča i predaja.

@zdenkobell

Impresum

Projekt:

Začarana šuma – zaboravljen svijet
mitskih bića Hrvatske

Autorica i voditeljica: Iva Lulić

Digitalna slikovnica

Fotografija: Iva Lulić

Vizual likova: Zdenko Bašić

Tekst istražila i pripremila: Iva Lulić

Uredila i prilagodila: Jasminka Kurt

Lektorirala: Ines Grubić

**Grafičko oblikovanje i digitalna
prilagodba:** Andrea Biškupić

Umjetnički suradnici

Modeli:

Zdenko Bašić - Perun

Matej Petrina - Volos

Omi Žganec - Mokoš

Lara Šelj - Mara

Ivan Bijelić – Juraj

Ella Koščal - Morana

Vito i Mauro Dedić - blizanci

Slavica Čulić – šumska vila

Sara Marijan – šumska vila

Lucija Malešić – šumska vila

Mara Parentić – šumska vila

Šminka: Ella Koščal

Asistenti: Matej Petrina, Ivor Bošnjak,
Tara Gudović, Marina Grubić, Zdenka
Jurinjak, Josip Žitnik, Zrinka Damjanić

Zagreb, 2021.

*Projekt je realiziran u suradnji s
Ministarstvom kulture i medija
putem Javnog poziva za programe
digitalne prilagodbe i kreiranje novih
kulturnih i edukativnih sadržaja.*

Popis literature:

Belaj, Vitomir. 2007. *Hod kroz godinu: pokušaj rekonstrukcije prahrvatskoga mitskoga svjetonazora*. Golden marketing – Tehnička knjiga. Zagreb.

Bajuk Pecotić, Lidija. 1999. *Kneja*. Mozaik knjiga. Zagreb.

Katičić, Radoslav. 2008. *Božanski boj: tragovima svetih pjesama naše pretkršćanske starine*. Ibis grafika. Zagreb.

Katičić, Radoslav. 2010. *Zeleni lug: tragovima svetih pjesama naše pretkršćanske starine*. Ibis grafika. Zagreb.

Katičić, Radoslav. 2011. *Gazdarica na vratima: svetih pjesama naše pretkršćanske starine*. Ibis grafika. Zagreb.

Ledić, Franjo. 1969. *Mitologija Slavena: tragom kultova i vjerovanja starih Slavena*. Epoha – Vjesnik. Zagreb.

Vinščak, Tomo. 2002. *Vjerovanja o drveću u Hrvata: u kontekstu slavističkih istraživanja*. Naklada Slap. Jastrebarsko.

Iza scene...